

А АЛИАНС СРЕЩУ
АНТИДЖИПСИЗЪМ

АНТИДЖИПСИЗМ - РЕФЕРЕНТНА РАЗРАБОТКА

ВЕРСИЯ ЮНИ 2017Г

ИЗГРАЖДАНЕ НА АЛИНАС ПРОТИВ
АНТИДЖИПСИЗМА

съдържание

“Антиджипсизмът – референтен доклад”	3
1 Дефиниране на антиджипсизма	4
1.1 Работна дефиниция	5
1.2 Терминология	6
2 Ключови аспекти и история на понятието антиджипсизъм	7
2.1 Исторически корени	7
2.2 Есенциалистка идеология	8
2.3 Йерархия	8
2.4 Нагласи и социални практики	9
2.5 Системен характер	10
2.6 Интернализация	10
3 Измерения на антиджипсизма	11
3.1 От „десния спектър“ към мейнстрима	11
3.2 Негативното и позитивното	11
3.3 Зложелателите и доброжелателите	12
3.4 ИмPLICITно или експлицитно по отношение на намерението	12
3.5 От отричане към свръх-приемане	12
4 Бъдещи насоки	13
Библиография	14
Бележки	15

“Антиджипсизмът – референтен доклад”

Антиджипсизмът е специфична форма на расизъм по отношение на Роми, Синти, Пътуващи и други групи, които са стигматизирани като „цигани“ в общественото съзнание. Макар че този термин се превръща във все по-разпознат в обществото, не може да се каже, че има всеобщо разбиране относно неговата същност и значение. Терминът антиджипсизъм често се използва в тесен смисъл, като с него се означават анти-ромски настроения или изявление на негативни стереотипи в обществената сфера или пък омразна реч. Антиджипсизмът обаче означава много по-широк спектър от дискриминационни изрази и практики, включително много иманентни или скрити проявления. Антиджипсизмът включва не само изразяване, но и действия и бездействия. Точното разбиране на значението на това явление е от решаващо значение за правилното осмисляне на въздействието му.

В настоящата разработка Алиансът срещу антиджипсизма предлага работна дефиниция, която обяснява специфичната концепция за явлението. Настоящата разработка очертава ключовите характеристики на явлението, връзките между различните му аспекти и неговите безбройни проявления, които изискват специфични подходи. Целта е да се насърчат политиките и лицата, отговорни за вземането на решения, да въведат в действие последователен, но разнообразен набор от мерки за борба с антиджипсизма.

Редица ключови аспекти заслужават да бъдат подчертани от самото начало. На първо място, важно е да се отбележи, че антиджипсизмът не е „проблем на малцинствата“. Това е феномен в нашите общества, който се корени в това как мнозинството гледа на тези, които нарича „цигани“, как ги третира. За да се борим успешно с антиджипсизма ние трябва да насочим вниманието си към голямото общество, като осигурим чуваемост на гласа на тези, които са засегнати от явлението и на които антиджипсизмът обикновено отнема правото на мнение.

На второ място, антиджипсизмът не е резултат от лошите жизнени условия, в които са поставени ромите, нито от това „колко те са различни“. Идеята, че насърчаването на ромската интеграция е основният път към противопоставянето на антиджипсизма, е грешка, която погрешно възпроизвежда произхода и същността на антиджипсизма. Тази идея поставя в обратен ред причината и следствието от явлението.

На трето място, това означава, че адресирането на резултатите, до които води дискриминационното третиране – бедността, лошото качество на жилищните условия, некачественото образование – е необходимост, но само по себе си не е достатъчно, за да премахне причината за неблагоприятната позиция, в която са поставени много ромски граждани. Следователно антиджипсизмът не може да се разглежда като тематичен въпрос, съвместно с жилищното настаняване, образованието, здравеопазването и заетостта. Необходимо е явлението да се разглежда като неразделна част от секторните политики.

На последно място, това което отличава антиджипсизма като явление, са високите нива на приемането му от страна на обществото. Налице е проява на обща снизходителност към антиромските нагласи и практики. Етичната стигма, която се налага на останалите форми на расизъм отсъства, що се отнася до антиджипсизма. Евпора е била свидетел на възникването на „приемливия антиджипсизъм“ : Отрицателното отношение към ромите и предпремането на дискриминационни действия по отношение на тях често се према като оправдано и легитимно. В обществения дискурс, антиджипсизмът е по-скоро норма, отколкото изключение.

Антиджипсизмът е специфична форма на расизъм към роми, синти, пътуващи и други, които са заклеймени като „цигани“ в Общественото съзнание.

Антиджипсизмът не е „проблем на малцинството“.

Антиджипсизмът не е резултат от лошите условия на живот, в които много роми трябва живеят или „колко различни са те“.

Това, което отличава антигипсизма, е високото му ниво на социално приемане.

Антиджипсизмът се характеризира с високите нива на приемането му от страна на обществото. Налице е проява на обща снизходителност към антиромските нагласи и практики.

Все още няма общоприета дефиниция на антиджипсизма, която да се възприеме от гражданското общество, институциите и академичната общност.

Признаването на съществуването му е важна стъпка в борбата за равни права.

Формулирането на работна дефиниция на Антиджипсизма, която намира широкото си одобрение и прави концепцията релевантна за по-широка група от лицата, вземащи решения, ще помогне за създаването на ефективна рамка за борба с явлението.

Антиджипсизмът е не само широко разпространен, но и дълбоко вкоренен в социалните и културните нагласи и институционалната практика. Това прави предизвикателството да се справим с него по-спешно и по-трудно. Антиджипсизмът е като постоянен насрещен вятър. „Ромското включване“ ще остане илюзия дотогава, докато не застанем срещу самия насрещен вятър.

1 Дефиниране на антиджипсизма

Все още няма общоприета дефиниция на антиджипсизма, която да се възприеме от гражданското общество, институциите и академичната общност. Някои елементи се повтарят, но описанията често са неточни или дори липсват напълно в документите, използващи термина. Използването на термина антиджипсизъм като синоним на „дискриминация срещу ромите“ или като референция към определени проявления (като омразна реч или негативни стереотипи) не изяснява в достатъчна степен неговата специфика, дълбочина и структура.

Терминът „антиджипсизъм“ се появява за първи път в края на двадесетте години на миналия век в Русия. Съвременното му значение се формира в академични дебати през седемдесетте и осемдесетте години на миналия век. Извличайки важни паралели с антисемитизма, въпреки някои противоречия, терминът започва да навлиза в институционалния речник в началото на двадесет и първи век. Постепенното му приемане е сигнал, че ромите и асоциираните с тях групи са жертва на специфична форма на расизъм. Признаването на това е важна стъпка в борбата за равенство.

В резолюцията на Европейския парламент от 2005 г. се съдържат ключови текстове, които рефлектират върху този процес и за първи път терминът „антиджипсизъм“ се използва в официален документ на Европейския съюз. ОССЕ, Агенцията за основни права на ЕС и най-вече Съветът на Европа са пионерите в процеса на изследване на последствията от антиджипсизма и поставянето му в дневния ред на политиците. Препоръка № 13 на Европейската комисия срещу расизма и нетолерантността на Съвета на Европа (2011), се превърща в критерий за адресиране на антиджипсизма по последователен и изчерпателен начин.

През 2015 г. Европейският парламент повтори призива си от 2005 г. за справяне с антиджипсизма и Европейската комисия за пръв път използва термина в своя доклад относно прилагането на Рамката на ЕС за Национални стратегии за интеграция на ромите. Нарастващото използване на термина от институциите е мярка за развитие на процеса. Основният тест за политиците в момента е да превърнат приемането на явлението антиджипсизъм в ефективни действия – базирани на задълбочено разбиране относно съдържанието на феномена. Формулирането на работна дефиниция на антиджипсизма, която намира широкото си одобрение и прави концепцията релевантна за по-широка група от лицата, вземащи решения, ще помогне за създаването на ефективна рамка за борба с явлението.

Дефиницията за антиджипсизъм, предложена от Валериу Николае в неговата статия от 2006 г. „Към дефиниране на антициганизма“, продължава да има значение и днес. Макар да твърди, че дехуманизацията е основният принцип на антиджипсизма, аргументацията на документа е по-скоро емоционално наситена, отколкото систематична. Както показва и заглавието ѝ, публикацията има за цел по-скоро да инициира дебат, отколкото да даде отговори. Ние предлагаме следната работна дефиниция на антиджипсизма, която цели да обхване дебата в гражданското общество, институциите и академичната общност досега.

1.1 Работна дефиниция

“Антидджипсизмът е исторически конструиран, постоянен комплекс от обичаен расизъм срещу социални групи, идентифицирани под стигмата “циганини” или други свързани термини, и включва::

РАБОТНА ОПРЕДЕЛЕНИЕ

1. хомогенизирано и същностно възприемане и описание на тези групи;
2. приписването на специфични характеристики на тези групи;
3. дискриминационни социални структури и насилствени практики, които възникват на основата на това, водят като резултат до унизяващо и изключващо поведение и възпроизвеждат структурни препятствия”

Настоящата работна дефиниция цели да представи аналитично кохерентно обяснение на термина антидджипсизъм : тя подчертава пластовата структура на феномена, показвайки как дискриминационните практики, които са част от антидджипсизма, произтичат от и се отнасят до идеологическото конструиране на различността, процес, по който антидджипсизмът същностно прилича на другите видове расизъм. Тя подчертава изкуствения или “въображаем” характер на характеристиките си, за да изясни, че не е насочена към индивиди или групи с общи атрибути, но действа на базата на прогнозирането на някои общи черти, които се предполага, че се отклоняват от общите норми, като същевременно отказва на засегнатите признаването на лично или общо достойнство.

Дефиницията също така подчертава историческия характер на антидджипсизма, като показва, че явлението няма фиксирано съдържание: То се адаптира и пренастройва към променящите се социални, икономически и политически реалности, но винаги се появява отново. Тази дефиниция избягва поставянето на някои проявления на антидджипсизма, специфични за определен контекст, в центъра на вниманието, така че да не скрива други – може би по-малко видни, но не по-малко вредни практики. Да се признае антидджипсизма означава да се признае многостранния характер на явлението и общите корени на дискриминационни практики с много различни форми и интензивност.

Да се признае антидджипсизма означава да се признае многостранния характер на явлението и общите корени на дискриминационни практики с много различни форми и интензивност.

1.2 Терминология

Преди да пристъпим към по-подробно разработване на историята, характеристиките и проявленията на антиджипсизма, ще направим две бележки относно терминологията.

На първо място, настоящата разработка предпочита използването на термина „антиджипсизъм“ пред термини като „анти-ромски расизъм“ или „ромофобия“, които понякога се предлагат като синоними. Тези термини се отнасят до групата, която в повечето случаи, но не винаги е засегната от този тип расизъм. При цитирането на проекции на мнозинството, терминът антиджипсизъм е аналитично по-точен и обозначава, че и други групи, като Синти, Пътуващи, Мануши и Египтяни, също са сред засегнатите. Терминът „антициганизъм“ изразява същото съдържание: Използването на термина „антиджипсизъм“ е по-скоро конвенционален въпрос, отзаяващ факта, че „цигани“ е английският термин който съдържа основните елементи на тази расистка идеология.

Навторо място, умишлено сме избрали термин без тире: „антиджипсизъм;“ вместо „анти-Д(д)жипсизъм“. Това решение е мотивирано от факта, че използването на термина с тире би могло да създаде впечатлението, че съществува реалия като „циганизъм“. Въпреки че някои мисловни течения утвърждават съществуването на Романипе - обща рамка за принадлежност на ромите - това изобщо не трябва да се разглежда като свързано с проекциите, изразени в антиджипсизмския дискурс. Тази употреба също отхвърля аргумента, че терминът антиджипсизъм не трябва да се използва, защото терминът „цигани“ има пейоративни конотации. Това, с което онези, които въплъщават антиджипсизма, са несъгласни, всъщност е създаването на колективен образ, който сочи на пълно невежество относно ромските култури и перспективи..

Аргументите, представени тук, благоприятстват употребата на термина „Антиджпсисизъм“ пред термини като „анти-ромски расизъм“ или „ромофобия.“ Антиджпсисизъм“ пред термини като „анти-ромски расизъм“ или „ромофобия.

Умишлено сме избрали нотацията без тире: „Antigypsyism“; не „анти-G (ж) ипсисизъм“

2 Ключови аспекти и история на понятието антиджипсизъм

В този раздел съставните елементи на предложената работна дефиниция ще бъдат разгледани по-подробно, за да се изяснят по-подробно историята и характеристиките на антиджипсизма на различни нива.

2.1 Исторически корени

Т Съвременният антиджипсизъм има дълбоки исторически корени в нашите общества. Взаимоотношенията между мнозинството от населението и тези, които са стигматизирани като “цигани”, могат да бъдат описани като част от общо наследство, което подчертава неговото постоянство и настъпване в различни страни в Европа и извън нея. Следва ясно да се разбере, че ромите не са причината за възникването на тази идеология. Възникването на антиджипсизма не бива да се обърква с миграцията на предците на ромите в определени региони. По-скоро явлението произтича от процесите на социално изграждане и проектиране, които са преобладаващи елементи на развитието на европейската “цивилизация”. Като се има предвид този постоянен фактор, идеологическото оправдание на неравното третиране на ромите и други групи и практиките на дискриминационно отношение към тях, които са имали имат прояви във времето, трябва да бъдат разбирани като се имат предвид определени исторически развития и събития.

Ефектите от историческата дискриминация и преследването не завършват със самото действие, но продължават да оказват негативно влияние върху хората, преследвани като “цигани” в техния икономически, социален и психологически живот. Робството на ромите в днешна Румъния например е било премахнато едва в средата на 19 век. Въпреки това, социалната практика на възприемане на ромите като нещо по-нисше от човешки същества продължава да създава предразсъдъци и ежедневна дискриминация както в Румъния, така и другаде. Освен това историческите условия на робството трайно лишават ромите от притежаването на земя, средства за производство или състояние. Бедността на много от ромите в съвременното ни до известна степен се формира от историческия факт на ромското робство. Историческите политики на сегрегация също така изолират ромските общности от икономически възможности на много места и продължават да оказват влияние върху поминъка им.

Същият аргумент важи и за последиците от политиките на преследване на европейските държави срещу “циганите”, завършили с геноцида, извършен от националсоциалистическа Германия и нейните съюзници по време на Втората световна война. Целта на нацистите е била не само да убият всеки ром, но и да ликвидират ромската общност като цяло. Загубата на човешки животи, освен въздействието върху икономическите и социалните фактори, също означава загуба на културни ресурси, традиции, многообразие и езикови умения и това силно засяга достъпа на днешните роми до тези ресурси. Освен това трябва да се разбере, че - не за разлика от робството или принудителната стерилизация на ромските жени - такова преследване води до тежка травма, която преминава от поколение на поколение.

Днешният антиджипсизъм има дълбоки исторически корени. Трябва ясно да се разбере, че ромите не са причина за възникването на тази идеология.

Ефектите от историческата дискриминация и преследването не завършват със самото действие, но продължават да оказват негативно влияние върху хората, преследвани като “цигани”.

Основата на антиджипсизма е презумпцията за фундаментални разлики между „тях“ и „нас“, като предпоставка за изграждане на група и определяне на тези извън групата.

„Циганизмът“ няма отношение към действителните хора, които са заклеймени като „цигани“, а представлява огледален образ на господстващите норми на нашите общества: терминът обяснява как членовете на групата не трябва да се държат и по този начин ги дисциплинира.

2.2 Есенциалистка идеология

Основата на антиджипсиската идеология е презумпцията, че между „нас“ и „тях“ има същностни различия, която предпоставка служи за конструиране на групата и за идентифицирането на тези извън групата. Тези процеси съществуват в някаква форма в цялата европейска история, но формирането на „другостта“ е било съчетано с появата на идеологията за „расите“ към края на 19 век. Концепцията за „циганска раса“ е била основна част от тези идеологии. Тяхната функция била да се установи понятието за фундаментална „другост“, при което всички индивиди от групата „на другите“ споделят някои характеристики, които ги разграничават от предполагаема „по-висша“ група, която тези процеси едновременно конструират.

След Втората световна война експлицитно расовите идеологии стават незаконни. Понятието за „другост“ се измества към понятия като „етническа принадлежност“, „наследство“ или „култура“, които се използват по същия начин за установяване на концепцията за хомогенни групи със същностни характеристики. Нещо повече, в определени академични кръгове, научният расизъм продължава да оформя съществуващото знание и популярен дискурс за ромите. Съвременният антиджипсизъм може да не използва изрично понятието „раса“, но изразява същата идеологическа концепция, като постулира отделна „култура“, споделена от и определяща всички членове на така конструираната група.

Антиджипсиската идеология включва предимно свойства, които предполагат, че „циганите“ не са „цивилизовани“ достатъчно. Съответно, семантичното съдържание, проектирано върху понятието „цигани“, е винаги за тези, които не споделят, не приемат, няма да въведат или все още не са интернализирали нормите и ценностите на доминиращото общество. Дефинирането на потенциални неуспехи и незачитане на тези норми на границите на или извън имагинерната общност е начин те да бъдат подчертани и укрепени. „Циганизмът“ няма отношение към действителните хора, които са заклеймени като „цигани“, а представлява огледален образ на господстващите норми на нашите общества: терминът обяснява как членовете на групата не трябва да се държат и по този начин ги дисциплинира.

2.3 Йерархия

Процесът на установяване на „другост“ не само отделя ромите от другите групи, а също така определя йерархия сред носителите на права: Ромите са не просто различни, те са някак възприемани като по-маловажни и поради това незаслужаващи равно третиране. Дехуманизацията на ромите служи за морално и политическо оправдание на факта, че им се отричат основни човешки и граждански права.

Въвеждането на социална йерархия означава, че ромите и асоциираните групи като цяло не се считат за част от националната (въображаема) общност в социалния и политическия дискурс. Това не само служи като допълнителна обосновка за неравнопоставеното третиране, но също така прави ромите и другите групи уязвими към това да бъдат превръщани в изкупителна жертва и инструментализирани. Тъй като националната солидарност очевидно не обхваща и ромските общности, всяка положителна мярка към тях често се възприема като услуга, която им се предоставя, а не като необходимо действие за гарантиране на равнопоставеността им. Нещо повече, йерархията, която се подразбира от антиджипсизма, отразява структурните неравенства. Ромите и асоциираните групи се намират в позиции на относително безсилие - материално, политически, но и културно. Това ограничава общата им способност да постигат икономически прогрес или да участват в процеса на вземане на решения, но също така им пречи да се противопоставят ефективно на техния нисък статут в публичното пространство.

2.4 Нагласи и социални практики

Терминът антиджипсизъм обхваща нивото на социалните стереотипи, клишета и предразсъдъци. Те са общоприети и използвани от индивидите като основа за собственото им предразсъдъчно отношение към ромите и асоциираните групи. Макар че постоянството и вездесъщността на такива предразсъдъци са добре документирани, не всеки, който ги проявява, ръководи действията си от тях, нито задължително одобрява екстремистки позиции или насилие срещу ромите.

Следователно нивото на нагласите трябва да се разбира като необходимо, но недостатъчно условие за проявления на антиджипсизма дискриминация, омразна реч и насилие. Съществуват и други социални и индивидуални фактори, които оказват влияние върху начина, по който антиджипсизмът се проявява. Негативен личен опит с някой, който се възприема като член на стигматизираната група, може да играе роля например, или социалния статус на въпросното лице.

Антиджипсизмът обаче не може да бъде правилно разбран като резултат или съвкупност от отрицателни нагласи. Действията или изразите на антиджипсизма следват определени модели, които съответстват на и произтичат от социалните практики. Последното подхранва и възпроизвежда предразсъдъци, но съществува относително независимо от тях. Социалните практики на антиджипсизма са израз на по-широките социални връзки между мнозинствата и ромите и асоциираните групи. Това има важни последици за начина, по който се справяме с антиджипсизма: Противодействието и премахването на стереотипите и предизвикателните отрицателни нагласи е необходимо, но то не адресира обичайното приемане на дискриминация по отношение на ромите от страна на мнозинството.

Това действа като морално и политическо оправдание за факта, че им се отказват рутинно основните им човешки и граждански права.

Това има важни последици за начина, по който се справяме с антиджипсизма: Противодействието и опровергането на стереотипите и оспорването на негативни нагласи е необходимо, но не се отнася до обичайното приемане на мнозинството от дискриминацията на ромите.

2.5 Системен характер

Ежедневно етикетирането като “други” и приписването на определени характеристики, имат важни социално-психологически ефекти.

Ромите могат да бъдат обект на колективни дискриминационни действия, като речта на омразата, както и институционалната дискриминация, която възпроизвежда съществуващите модели на неравностойно положение.

Поради изложеното, от решаващо значение е да се вземе предвид системния или структурния характер на антиджипсизма. Макар да можем да говорим за индивидуални антиджипсистки “действия” - като например пречатване на индивидуален достъп до услуга или на акт на насилие - влиянието на антиджипсизма не е просто сбора от всички тези действия. Антиджипсизмът има системен характер както по отношение на начина му на действие, така и по отношение на неговите ефекти. Проявлението може да не се изразява толкова в несправедливо отношение към индивида, а в последователното му третиране несправедливо, дори в по-малко значителни случаи: Действието на социалните практики на антиджипсизма. Освен това ромите могат да бъдат обект на колективни дискриминационни действия, като речта на омразата, както и институционалната дискриминация, която възпроизвежда съществуващите модели на неравностойно положение. Такива проявления са дълбоко вкоренени в институциите, културните концепции и структурите на властта на европейските общества и твърде често водят до натрупване на неравностойно отношение през целия живот на ромите.

Както и при самовъзпроизвеждащите ефекти, това може да се случи дори без никой, участващ в процеса, конкретно или съзнателно да възприеме дискриминационните резултати. В своята резултатност антиджипсизмът е системен, тъй като засяга роми, независимо от това дали са се сблъскали някога със специфични проявления на дискриминация или несправедливо отношение. Освен това институциите, които се предполага, че защитават гражданите от проявленията на дискриминация и насилие, на практика твърде често не успяват да разширят равнището на защита на ромите, до това на неромите, точно поради антиджипсизъм. Такова недостатъчно санкциониране на антиджипсизма води до по-нататъшна дискриминация и расистки действия. Ролята на носителите на задължението за защита тук е важна, тъй като е тяхна отговорност да осигурят равно третиране за всички, независимо от индивидуалните си нагласи.

2.6 Интернализация

Ежедневно етикетирането като “други” и приписването на определени характеристики, имат важни социално-психологически ефекти. Последното взаимодействие с ефектите на дискриминационното отношение. Различните лица възприемат това етикетирание по различни начини. Начините на възприемане варират от съзнателно и абсолютно отхвърляне на етикета до умишлено използване на такова етикетирание (например по икономически причини), до интернализация на предразположеното етикетирание, което води до самостереотипизиране или до самозаглушаване. Този процес не е необичаен сред хората, които се сблъскват с расистки идеологии. Той се състои в приемането на идеята за собствената малоценност, както и в приемането на стереотипни “романтични” клишета за самоописание.

Този процес на интернализация на стереотипните клишета не трябва да се бърка с обявяването на конкретен елемент от идентичността на индивида или този на групата (като някои традиции, постижения или културни характеристики). В същото време трябва да бъдем внимателни към сложните взаимоотношения между самоопределянето като роми, синти и т.н. и етикетирането на лицата като принадлежащи към такава група от външни на тях.

3 Измерения на антиджипсизма

Докато предходният раздел изследва антиджипсизма като психологически, социален и политически феномен, този раздел се фокусира върху неговите проявления. При все че употребата на термина антиджипсизъм най-често се отнася до най-крайните и видими прояви на явлениято, то се проявява по много различни начини. Разгледани съвместно, тези проявления образуват широк спектър от изрази - обхващащи както идеологията, така и действието - които ще структурираме по редица измерения, които се срещат в много различни комбинации.

3.1 От „десния спектър“ към мейнстрима

Дълго време антиджипсизмът се е приемал като феномен, присъщ на крайно десните, който следва да се адресира от полицията, правителствата, демократичните партии и гражданското общество. Това е абсолютно вярно, особено когато заплахите, които са най-опасни – тези на физическо ниво, често идват от десните групи или партии. Независимо от това, важно е да се разбере и приеме, че антиджипсизмът не се ограничава до десния екстремизъм, но намира своите проявления у представителите на основното общество и може да се идентифицира сред избирателите и представителите на всяка партия: “Разумен” антиджипсизъм е широко разпространен и приет в различните политически течения.

Политически, антиджипсизмът функционира като инструмент за популяризиране на идентифицирането с национални, религиозни или други общности и следователно трябва да се разбира като модел на разбиране на обществото, който се възпроизвежда във всичките му части - в ежедневието, в културни продукти като музика, филми или литература, в основните медии, както и чрез политици основния спектър. Борбата срещу антиджипсизма трябва да се насочи към цялата гама антиджипсистки позиции, вариращи от тези на десните радикални протагонисти до основните заинтересовани страни.

3.2 Негативното и позитивното

Стереотипите и клишетата, които оформят идеологията на антиджипсизма се състоят не само от унизителни, негативни стереотипи, а включват и положителни, романтични, екзотизиращи стереотипи. По-важното е, че подобно на негативните, тези романтични стереотипи също се разбират като характеристики, които са различни от тези на самоописващите се като “мнозинство”. Романтичното клише на “циганин с цигулка” възплъщава същото социално послание, както и негативният имидж на “паразитните роми, разчитащи на социалното подпомагане”: И двете клишета подкрепят идеята, че “те” не печелят дохода си както “ние”, т.е. чрез тежък труд. Тъй като “положителното” клише може да има еднакво вредни последици, повишаването на осведомеността относно антиджипсистките стереотипи трябва да адресира не само негативните възприятия към ромите и други групи, а трябва да се справи с вредните последици от разглеждането на групи и индивиди (и техните нужди, предпочитания и потенциал) през лещите на предполагаемите групови характеристики, включително и екзотизиращите и романтизиращите такива

Антиджипсизмът не се ограничава до десния екстремизъм, но намира своите проявления у представителите на основното общество и може да се идентифицира сред избирателите и представителите на всяка партия.

Стереотипите и клишетата, които оформят идеологията на антиджипсизма се състоят не само от унизителни, негативни стереотипи, а включват и положителни, романтични, екзотизиращи стереотипи.

3.3 Зложелателите и доброжелателите

Това, което свързва умишлено злонамерените и предполагаемо благосклонните форми на антиджипсизма, е споделеното им предположение, че ромите са фундаментално различни и следователно трябва да бъде третиран по определен начин и не могат да бъде смятани за лица, които могат да отстояват свои права.

Индиректните форми на дискриминация могат да включват мерки или политики, които непропорционално засягат определени групи, въпреки че се основават на „обективни показатели“.

Първата реакция обикновено се основава на предположението, че няма проблем, или че самите маргинализирани групи са отговорни за тяхното положение.

Важно да се отбележи, че не всички прояви на антиджипсизма са непременно злонамерени. Неразбирането на ромите, които се нуждаят от „специално отношение“ например, може да дойде от напълно добронамерени мотиви. Патерналистичните подходи към ромите са пример за това. Това, което свързва умишлено злонамерените и предполагаемо благосклонните форми на антиджипсизма, е споделеното им предположение, че ромите са фундаментално различни и следователно трябва да бъде третиран по определен начин и не могат да бъдат смятани за лица, които могат да отстояват свои права. Съществува и тенденция към самоизпълняващ се фатализъм, който подценява ромите, установява ниски очаквания към тях и изразява презумпцията, че ромите са твърде различни, за да имат същите стремежи като всички останали.

Между тези две крайности има и много степенувания на „лекия“ антиджипсизъм, които са отрицателни, но не и крайни. От съществено значение е да се разбере, че ефектите от тези „слаби“ форми на антиджипсизма все пак могат да имат значително въздействие, тъй като те също допринасят за поддържането и възпроизвеждането на системния характер на антиджипсизма. Не е необходимо носителят на задължения да бъде изключително антиджипсистки в нагласите си, за да създаде или поддържа определени форми на институционална дискриминация, които в дългосрочен план засягат основно живота на много хора.

3.4 Имплицитно или експлицитно по отношение на намерението

В някои случаи омразната реч може да се насочи пряко и изрично към ромите; но много други антиджипсистки проявления или действия имат по-имплицитен тон: Въпреки че те недвусмислено са насочени към ромски или асоциирани групи, те не ги посочват изрично, като имат предвид и посочват извадки („хора, които не искат да работят“) или евфемизми („ре-образование“ или „обществени мерки за защита“). С това са свързани непреките форми на дискриминация: Мерки или политики, които диспропорционално засягат определени групи, дори когато са основани на „привидно неутрални индикатори“; клиентелизацията или институционализацията на маргинализирани индивиди или общности; или приемането на проекти с лошо качество, защото „ромите са толкова трудни за работа с тях“.

3.5 От отричане към свръх-приемане

Причината за широкото приемане на антиджипсизма в нашите общества е, че явлението е обичайно и сред носителите на задълженията, независимо дали изрично или по невнимание. Най-често срещаната позиция на публичните власти, обществените личности и лицата, отговорни за вземането на решения при появата на антиджипсизъм е липсата на действие. Такава липса на действие може също така да приема различни форми. От една страна, в политическия и обществен аспект отговорните страни са склонни да пренебрегват напълно проблема с антиджипсизма за възможно най-дълго време. Ясни реакции се наблюдават само в случаите, когато политици и други лица на изборни длъжности заемат определени позиции. В тези случаи реакциите на политиките и представителите на мнозинството варират от абсолютно неприемане на каквато и да е отговорност до абсолютно свръх-признаване на вина.

Първата реакция обикновено се основава на предположението, че няма проблем, или че самите маргинализирани групи са отговорни за тяхното положение. Когато антиджипсизмът не се пренебрегва или отрича, вземащите решения и длъжностните лица често се насочват към другата крайност: словесно свръх-приемане. Те изразяват своя ужас, смут и съчувствие, но твърде често използват тази стратегия, че „сме на ваша страна“ като средство да се имунизират срещу критиките, дори когато не предприемат конкретни действия срещу антиджипсизма.

Без претенции за изчерпателност този документ има за цел да очертае някои от най-важните проявления на антиджипсизма. Да можеш да разпознаеш антиджипсизма в различните му форми и да разбереш неговата семантика и връзките между дискурса и практиката е първа стъпка към формулиране на стратегии за борба с явлението. Една от ключовите мерки е да се съберат доказателства, които да улавят многостранния характер на антиджипсизма. Съществуващите международни и национални мониторингови структури, като например тези, които обхващат различни форми на расизъм, насаждане на омраза, престъпления от омраза, дискриминация, социални нагласи и прилагане на политиките, трябва да бъдат преразгледани, за да се осигури ефективно документиране на сложните прояви на антиджипсизма.

С този доклад ние също твърдим, че сериозното приемане на антиджипсизма означава, че не можем да се ограничим до инструменти само в определена област или такива, които се съсредоточават върху конкретни прояви на явлението. Антиджипсизмът е многостранен феномен; за да се справим с него се изисква разнообразен набор от инструменти, които включват наказателно правосъдие, мерки за равенство и повишаване на осведомеността. В крайна сметка това означава преди всичко отговорността на носителите на властта да зачитат, защитават и изпълняват ангажиментите си за осигуряване на правата на човека, както са обвързани по силата на международното право.

Антиджипсизмът е многостранен феномен; за да се справим с него се изисква разнообразен набор от инструменти, които включват наказателно правосъдие, мерки за равенство и повишаване на осведомеността. В крайна сметка това означава преди всичко отговорността на носителите на властта да зачитат, защитават и изпълняват ангажиментите си за осигуряване на правата на човека, както са обвързани по силата на международното право.

Съществуващите международни и национални мониторингови структури, като например тези, които обхващат различни форми на расизъм, насаждане на омраза, престъпления от омраза, дискриминация, социални нагласи и прилагане на политиките, трябва да бъдат преразгледани, за да се осигури ефективно документиране на сложните прояви на антиджипсизма.

Библиография

Тази референта разработка е публикувана от Алианс срещу антиджипсизма. С челновете на Алианса можете да се запознаете на: www.antigypsyism.eu

Текстът на този документ е подготвен през първата половина на 2016 г. от авторски колектив състоящ се от:

Гуендолин Албърт – независим активист за човешки права

Руус Диекстерхус – мрежа ERGO

Маркус Енд – Общество за изследване на антиджипсизма

Габриела Храбанова – мрежа ERGO

Ян Яраб – ОНЧР

Фердинант Колер – Romano Centro

Джонатан Мак – Zentralrat Deutscher Sinti and Roma

Лиля Макавеева – Асоциация Интегро

Саймир Миле – La Voix des Roms

Анна Мирга-Крузжелничка – антрополог

Джули Паскод – ENAR

Марес Зилваси – Европейски център за правата на ромите

Матиас Верхелст – мрежа ERGO

© Alliance against Antigypsyism, 2016.

Licensed under a Creative Commons license: CC-BY-NC-ND 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

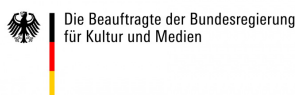
Настоящият документ е преведен на български език от Асоциация Интегро.

Подкрепа:

Настоящата публикация е създадена с чрез подкрепата на European Roma Grassroots Organization /ERGO/ и Network and Central Council of German Sinti and Roma.

За създаването а документа е осигурена финансова подкрепа от Програма за Заетост и Социални иновации „EaSi“ (2014-2020) на ЕС. Документът не отразява официална позиция на Европейската Комисия.

Отпечатването на документа се реализира с финансовата подкрепа на Федералния Комисар по Култура и Медии (Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien (BKM)) на правителството на Федерална република Германия.

Бележки:

- Ян Яраб (2015), Осем цикъла на анти-Джипсизма. Непубликуван доклад.
- Алианс срещу антиджипсизма е непостоянна коалиция на организации, защитаващи правото на равенство на ромите. Той одобрява предложеното определение и насърчава едно общо разбиране за антиджипсизма. Пълният списък с членове може да бъде намерен на: www.antigypsyism.eu
- Хюб ван Баар (2014), 'Появата на разумния Анти-Джипсизъм в Европа.' В: Тимофей Агарин, изд., Когато стереотипите се срещат с предразсъдъците: Антициганизъмът в Европейските общества. Щутгарт: Пак там Верлаг.
- Мартин Холер (2014), 'Историческите предтечи на термина Анти-Джипсизъм' В: Ян Селинг, Маркъс Енд, Христо Кючуков, Пиа Ласкар и Бил Темплер, изд., Антициганизъм. Какво има в думата? Заключение от международна конференция в Упсала по въпросите на дискриминацията, маргинализацията и преследването на роми, 23-25 октомври 2013, Нюкасъл на Тин: Кеймбридж Схоларс Пъблишинг, стр. 82 – 92.
- Европейски Парламент (2005) Ромите в Европейския съюз. Резолюция на Европейския Парламент за ситуацията на ромите в Европейския съюз.
- ECRI (2011) ECRI Обща Препоръка No. 13 относно борбата срещу анти-джипсизма и дискриминацията на ромите.
- Европейски Парламент (2015) Международен ден на ромите – анти-Джипсизъмът в Европа и признаването на Възпоменателен ден на ромския геноцид по време на Втората световна война. Резолюция на Европейския Парламент от 15 април 2015 по случай Международния ден на ромите – анти-Джипсизъмът в Европа и признаването на Възпоменателен ден на ромския геноцид по време на Втората световна война.
- Европейска Комисия (2015), Доклад върху изпълнението на Рамката на ЕС за Национални стратегии за интеграция на ромите. Терминът отсъства в Рамката на ЕС, накратко се обсъждат предразсъдъците по отношение на ромите. По-ранни документи на ЕК, като 2008 Staff Working Paper, Недискриминация и равни възможности: Подновен ангажимент. Общностни инструменти и политики за ромско включване, използва термина. Друг ключов текст на ЕС по ромските въпроси, Препоръки на Съвета по отношение на ефективни мерки за интеграцията на ромите в страните - членки, споменава анти-Джипсизъм, но не включва специфична дефиниция.
- Работната дефиниция се основава на работата на Маркъс Енд. За задълбочено разработване на съставлящите го елементи и взаимоотношенията между тях, виж неговото изследване Антиджипсизъмът в немската обществена сфера. Стратегии и механизми на медийната комуникация (2015, Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma).
- Антиджипсизъмът е полиморфен и многообразен": Бернард Порке (1999) Perspectives on racism old and new. Цитирано в Nicolae (2006).
- Антиджипсизмът предразсъдъци и практика не се ограничават до Европа. Виж Доклад на Специалния рапортьор по въпросите на малцинствата, 2015, Рита Исак. Изчерпателно изследване на положението с правата на човека на ромите в световен мащаб, със специален акцент върху феномена на анти-Джипсизъм.
- омас Актън (2016) Научен расизъм, популярен расизъм и дискурса на the Gypsy Lore Society. Проучвания за етноса и расите, 39 (7), стр. 1187 – 1204.
- Бенедикт Андерсон (1983) Имагинерни общности. Възникването и разпространението на национализма. Лондон: Версо.

А АЛИАНС СРЕЩУ АНТИДЖИПСИЗЪМ

Алиансът срещу антиджипсима е коалиция от организации, които насърчават равенството на правата на ромите. Целта на Алианса е да постигне по-добро разбиране на антиджипсизма като специфичния расизъм към ромите, синти, пътуващи и други групи, които се заклеймяват като „цигани“ в общественото пространство на Европа.

Алиансът срещу антиджипсизма действа като издател на референтния документ, който предлага работна дефиниция на антиджипсизма. Обосновката на този документ е, че настоящата липса на общо разбиране за обхвата, дълбочината и последиците от антиджипсизма възпрепятства формулирането на ефективни отговори за справянето му. Референтният документ по никакъв начин не възнамерява да затвори дебата за същността и последиците от антиджипсизма, но има за цел да повиши осведомеността за неговите характеристики и обхват сред по-широк кръг от политици и власт имащи.

Присъединете се към Алианса!
www.antigypsyism.eu